

POLITIET
OSLO POLITIDISTRIKT

TVANGSARBEID

– Kartlegging av indikatorer

Utlendings- og forvaltningsseksjonen
Oslo politidistrikt, juni 2011

Tvangsarbeid – Kartlegging av indikatorer

Innholdsfortegnelse:

- 1.1 Forord
- 1.2 Innledning
- 1.3 Metode
- 1.4 Korte trekk om migrasjon, kriminalitet og arbeidsliv.
- 2.1 Hva er tvangsarbeid? – forståelse og bruk av straffelovens § 224
- 3.1 Hva er migrasjonskriminalitet?
- 3.2 Utlendingsloven § 108 – migrasjonskriminalitet
- 3.3 Særtrekk ved migrasjonskriminalitet
- 3.4 Bruk av falske dokumenter – straffelovens § 182
- 3.5 Falsk forklaring – straffelovens § 166
- 4.1 Diagram over registrerte utlendingssaker
- 4.2 Diagram over bruk av falske dokumenter
- 5.1 Kartlegging av ulike målgrupper
- 5.2 Bygg og anlegg
- 5.3 Renhold
- 5.4 Renovasjon
- 5.5 Generelle trekk.
- 6.1 Tiltak som bør iverksettes
- 6.2 Loggføringer – ord til ettertanke

1.1 Forord

Denne rapporten baseres på en kartlegging i perioden oktober 2010 til april 2011, og er en strukturert gjennomgang av ulike typer informasjon knyttet til indikatorer rundt tvangsarbeid. Politiet har liten erfaring med tvangsarbeidssaker, men omfanget av andre typer saker som kan relateres til dette er likevel stort.

Oppgaven i å kartlegge tvangsarbeid ble i 2010 gitt av Politidirektoratet i eget tildelingsbrev til Oslo politidistrikt. Tildelingen er i tråd med Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel, som beskriver behovet for økt innsats mot tvangsarbeid. Tvangsarbeid er kanskje den alvorligste formen for migrasjonskriminalitet.

En stor takk rettes til politioverbetjent Christian S. Berg analytiker ved Operativt avsnitt ved Utlendings og forvaltningsseksjonen, Oslo politidistrikt. Han har vært ansvarlig for kartleggingen og utarbeidelsen av denne rapporten, herunder forslag til tiltak. En stor takk også til politioverbetjent Marit Bjørndal Nordsveen, dokumentekspert, ved samme avsnitt har bistått i ledelsen ved operasjon "Ioannis" og til utarbeidelse av dokumentundersøkelsene i pkt. 3.4.

Kartleggingen har gitt politiet ny innsikt og kunnskap om migrasjonskriminalitet. Den gir et godt grunnlag for nye tanker knyttet til vår tilnærming til problemet. Dette gjelder både i forhold til å avdekke utnyttning av utlendinger i arbeidsforhold, ulovlig arbeid og tvangsarbeid og i forhold til våre territorialkontroller

Rapporten bør av den grunn også være interessant lesing for andre som er berørt av migrasjonskriminalitet og/eller utenlandske arbeidstakere. Med utgangspunkt i denne rapporten har vi store mørketall hva gjelder arbeidsvilkår for utlendinger og svart økonomi i arbeidslivet der utlendinger benyttes som arbeidskraft. Indikatorene som angis her vil derfor ha stor verdi i den videre innsats for å bekjempe migrasjonskriminalitet.

Oslo politidistrikt, Utlendings- og forvaltningsseksjonen, 23. juni 2011

Bjørn Vandvik
seksjonssjef

1.2 Innledning

Hensikten med kartleggingen er å gi begrepsavklaring rundt straffbare forhold som kan indikere tvangsarbeid og foreslå nye tiltak overfor disse. Kartleggingen er derfor laget i et strategisk forebyggende perspektiv, samtidig som den beskriver erfaringene rundt operative tiltak i løpet av kartleggingsperioden. I løpet av perioden er det undersøkt forskjellige typer arbeidsforhold.

I likhet med seksualisert menneskehandel hvor hallikvirksomhet kan være en indikator, så kan ulovlig bruk av arbeidskraft være én indikator for tvangsarbeid. Indikatorene for tvangsarbeid kan også være ulike brudd på straffeloven, arbeidsmiljøloven og skatt/avgiftslovene. Indikatorene for tvangsarbeid oppfattes gjerne av flere etater og av ulike faggrupper i politiet, og dette skaper et fragmentert bilde og uklare ansvarsforhold.

Tvangsarbeid er derfor en type menneskehandel som er vanskelig å fastslå og prioritere, sett i forhold til seksualisert menneskehandel.

1.3 Metode

Kartleggingen baseres på både kvalitative og kvantitative data, samt informasjon fra kilder både i og utenfor politiet.

De viktigste kildene er anmeldelser, saksopplysninger fra utlendingsforvaltningen, registrerte logg/ journal- og etterretningsopplysninger, foreliggende forskning og ikke minst kontakt med kilder i bankvesen, skatteetaten og arbeidstilsynet.

Informasjonen som legges til grunn er innhentet uavhengig av geografisk tilhørighet. Det er derfor gjort uttrekk fra registre uavhengig av distriktsgrenser.

1.4 Tall om migrasjon, kriminalitet og arbeidsliv

I FNs første globale trusselvurdering for alvorlig kriminalitet, TOCTA-rapporten (2010), påpeker at Europa er et uttalt mottaker og avsetningsmarked for illegale varer, tjenester og kapital. Norge er ikke en utpost i forhold til resten av Europa, men har tvert imot en sterk posisjon i den globale økonomien.

Ifølge SSB er det 600 000 innvandrere bosatt i Norge, hvor det er 251 000 som er i arbeid. Norge er avhengig av økt arbeidsmigrasjon for å opprettholde veksten innen enkelte sektorer. I 2009 registrerte politiet i alt 82 809 siktede i straffesaker, hvorav 14 440 var registrert med utenlandsk statsborgerskap. Statistisk sentralbyrå har noe oversikt over *innvandrere*, men regner da ikke med kriminelle utlendinger med ulovlig opphold som ikke registrert i norske registre. SSB forholder seg kun til saker med dom, hvilket vil si at de fleste henlagte saker innen § 182 – dok.falsk, ikke gjenspeiles i kriminalstatistikken.

Oslo

I 2010 nådde Oslo et innbyggerantall på 600 000 og over 160 000 av disse var innvandrere. Oslo politidistrikt mottar femte anmeldte straffesak i Norge. Politidistriktet håndterer nær 90 000 straffesaker i året. Politiet utarbeider ikke egne statistikker for utlendinger som begår kriminalitet, men trenden er økende for utlendinger. Oslo og Akershus sysselsetter

henholdsvis 330 000 og 290 000 personer. I 2010 behandlet Oslo politidistrikt over 70 000 søknader om arbeidstillatelse.

2.1 Hva er tvangsarbeid? Forståelse og bruk av straffelovens § 224.

Politiet har nesten ingen registrerte straffesaker innen tvangsarbeid, og kun et fåtall saker innen ”menneskesmugling” – siste ledd av Utlendingslovens § 108. Det er derfor lett å argumentere for at tvangsarbeid og ”menneskesmugling” ikke er et problem.

Det er likevel grunn til å tro at tvangsarbeid er underreportert til politiet. Tvangsarbeid handler i stor grad om utlendinger som oppholder seg ulovlig i Norge. Dette medfører at et offer for tvangsarbeid i liten grad vil ha fordeler ved anmeldelse til politiet eller annen etat. Det samme gjelder også tredjepart, det vil si den som kjøper tjenestene. Dette medfører at tvangsarbeid er en type kriminalitet som det kun er politiet som kan oppdage, anmelde og etterforske.

Politiets evne til å oppdage tvangsarbeid står dessverre i kontrast til effektiviteten i behandling av utlendinger med ulovlig opphold. I stadig flere forhold som involverer utlendinger opprettes det både utvisningssak (utlendingsforvaltning v. UDI) og straffesak. I de tilfeller hvor UDI tidlig fatter utvisningsvedtak vil påtalemyndigheten i de fleste tilfeller anse dette som en tilstrekkelig reaksjon, og straffesaken henlegges. Dette medfører at en rekke utlendingssaker reelt sett aldri blir etterforsket og at årsaksforholdene avdekkes.

Utviklingen av straffesaker etter utlendingsloven har økt betraktelig de fire siste årene. Politiet har registrert en fordobling i anmeldelser, fra 1700 saker i 2007 til 3244 saker i 2010. Trenden for 2011 ligger an til 4000 saker. Det er ”ulovlig opphold” som utgjør over en tredjedel av sakene og dette viser at politiets fokus er mot opprettelse av utvisningssaker mot utlendinger, og ikke straffe de som tilrettelegger for dette.

Politiets effektivitetskrav innen utlendingsforvaltningen skjer på bekostning av å undersøke om det i det enkelte tilfellet kan være indikatorer på tvang/forledelse/kontroll/ misbruk av sårbar situasjon. Det er mange små indikatorer innenfor tvangsarbeid, men veilederen som er utgitt av Politidirektoratet gir god pekepinn på hvilke vurderinger som bør tas. Politiet bør ha fastlagte rutiner i hver enkelt utlendingssak til systematisk å gjennomgå eventuell sårbar posisjon, vurdere tvang til å begå kriminalitet, være utsatt for trusler eller yte arbeid/tjenester under uverdige forhold.

Forholdet mellom statens plikter til å undersøke alvorlige forhold og å sikre individets rettigheter, må skje uavhengig av at mange utlendinger virker fornøyde med å oppholde seg ulovlig under forhold som kan betegnes som ”uverdige” eller i en situasjon som er skapt for utnyttning i tvangsarbeid. Det er politiets oppgave å dokumentere at indikatorer for tvangsarbeid er undersøkt – og til sist så er det er ikke opp til utlendingen å avgjøre om han/hun er et offer for menneskehandel.

Systematisk bruk av indikatorene i forhold til utlendingssaker krever derfor en bred forståelse for *migrasjonskriminalitet* etter Utlendingslovens § 108, mer enn å forstå de objektive vilkårene i tvangsarbeidsbegrepet i straffelovens § 224.

3.1 Hva er migrasjonskriminalitet?

Uttrykket migrasjonskriminalitet beskriver kausale prosesser i flere kriminalitetstyper knyttet til utlendinger med ulovlig opphold.

Utlendingsloven (utl.) § 108 har et stort spenn av forhold og alvorlighetsgrader. Lovhjemmelen omfatter alt fra ulovlig opphold til ulovlig bruk av arbeidskraft og å tilrettelegge for dette. Strafferammen går fra bot og opp til seks års fengsel. Loven er en sammensetning av en rekke type forhold som ofte samvirker, dette er altså migrasjonskriminalitet.

Uttrykket menneskesmugling er ikke spesifikt brukt i utlendingsloven, men bruker ordlyden ”å hjelpe utlending til å reise over en grense”. Uttrykket menneskesmuglinger assosierer dessverre mange til ”grenselos” og det å ledsage en flyktning til første trygge land. Ved å i stedet bruke uttrykket migrasjonskriminalitet, unngås det upresise ”smugle”-begrepet.

Avdekking og etterforskning av tvangsarbeid etter strl. § 224, må derfor ta utgangspunkt i premissene som gis i utl. § 108 og andre forhold som opptrer samtidig:

Indikatorene i utl § 108 er:

- Bruk av ulovlig arbeidskraft.
- Det å huse en utlending som ikke har lovlig opphold.
- Å hjelpe en utlending til ulovlig opphold ved f. eks å skaffe til veie dokument eller sørge for transport over en grense.
- Å forlede en utlending til ulovlig å reise inn i hensikt å arbeide og bosette seg.

Indikatorene straffeloven som ofte opptrer i tilknytning til utlendingsloven er:

- Falsk forklaring, jf straffeloven (strl.) § 166
- Dokumentforfalskning, jf strl. § 182.

3.2 Migrasjonskriminalitet – utlendingsloven § 108

Migrasjonskriminalitet har i løpet av de siste ti årene skiftet modus og karakter. Dette handler ikke lenger om ”smugling” - ved at personer blir skjult i lasterom og lignende før grensepassering. Tidligere var ”smugleren” uinteressert i utlendingen etter grensepassering fordi tjenesten allerede var avtalt og betalt på forhånd – smugleren fungerte som ”grenselos”. Dette er ikke situasjonen i dag.

Fortjenesten innen migrasjonskriminalitet er i dag nesten like høy som ved narkotikakriminalitet – men risikoen for å bli oppdaget er minimal – og konsekvensene ved en avdekking rammer stort sett bare utlendingen. Motivene for å skaffe seg ulovlig opphold i Norge er i stor grad basert på økonomisk velferd og å oppnå permanent oppholdstillatelse.

I dag er de ulike elementene innen migrasjonskriminalitet så kostbart at utlendingen blir satt i gjeld og dette må nedbetales etter ankomst til destinasjonslandet – de tilretteleggende gjerningspersonene og prosessene innen migrasjonskriminalitet er derfor mange.

3.3. Særtrekk ved migrasjonskriminalitet:

- Flere ledd. Fra grensekryssing (transport) og til langvarig tilrettelegging i arbeid og opphold gjennom bruk av falske dokumenter og falske opplysninger til kontrollmyndighetene.
- Betaling skjer i etterkant. Dette øker risikoen for utnyttelse betraktelig.

3.4 Dokumentforfalskning – bruk av falsk identitet, straffeloven § 182

Dokumentforfalskning er avgjørende for å få tilgang til rettigheter på falskt grunnlag, å skjule egen identitet – eller få tilgang til andres rettigheter.

- *Aliasidentitet* deles inn i *falsk identitet* og *misbrukt identitet*.
- *Falsk identitet* er en fiktiv identitet bygget på fiktive personalia som blir misbrukt av et individ.
- *Misbrukt identitet* er en ekte identitet som misbrukes av et annet individ, kalt *identitetstyveri*.

Transportdelen innen migrasjonskriminalitet skjer gjennom kommersiell persontransport. Den innsmuglede er derfor avhengig av falske dokumenter eller ekte dokumenter.

I mange tilfeller misbrukes ekte identitetsdokumenter til bruk ved selve grensekontrollen – mens et falskt identitetsdokument benyttes til å oppnå registrering i offentlige etater og banker.

3.5. Falsk forklaring – straffeloven § 166

De mest vanlige variantene rundt migrasjonskriminalitet er å kombinere falske dokumenter og falsk forklaring i forhold til søknader om familiegjening (proforma ekteskap) eller som referanser (kontrakter) til arbeidstillatelse. Det er den siste varianten som gir grunn til bekymring, fordi Norge har opprettholdt behovet for utenlandsk arbeidskraft etter finanskrisen. I de siste 5 årene har det vært en sterk økning i utenlandskregistrerte foretak (NUF) og innen mindre foretak (ENK/ANS) med utenlandske eiere. Forordningene rundt arbeidsmigrasjon opp mot (rekvisisjon om) registrering i Folkeregisteret er i stor grad overlatt til skrankepersonell i ulike institusjoner som ikke utfører teknisk og taktisk identitetskontroll. Opplysninger rundt de enkelte arbeidsforholdene ved opprettelse av konti, eller andre søknader, er også svært mangelfulle og/eller forfalskede.

Migrasjonskriminalitet pågår så lenge utlendingen er i migrasjon. Kriminaliteten avsluttes ikke etter grensepassering, men først når vedkommende har skaffet seg permanent opphold i Norge og har nedbetalt de kriminelle tjenestene. De største utfordringene for politiet er ikke grensekontroll, men å avdekke de som formidler kontakt med offentlige etater når det gjelder forfalsket dokumentasjon for arbeid, attester, dokumenter og lignende – og som avgir falsk forklaring til ulike typer ulovlig opphold.

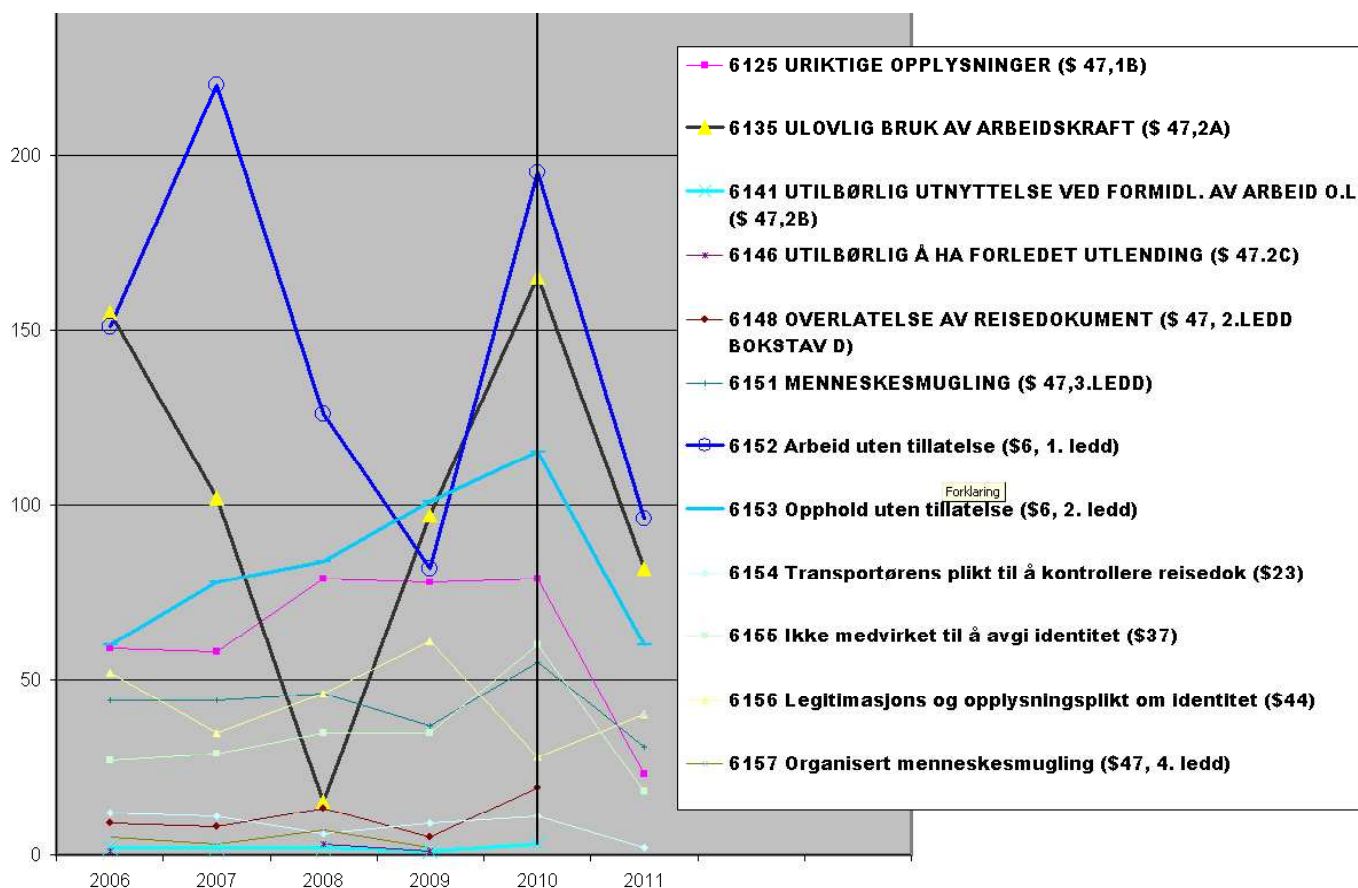
Modus rundt falsk forklaring i asylintervju er velkjent, hvor falsk tilknytning til forfulgte grupper ofte benyttes for å påvirke behandlingen. I migrasjonskriminalitet lages det falske "solskinshistorier" som utlendingen skal gi ved en pågripelse. Dette gjør at politiet ofte konkluderer i at utlendingen samtykker og aksepterer levevilkårene på tross av andre indikasjoner, samt at mistanke mot arbeidsgiveren avledes.

4.1 Registrerte utlendingssaker

Utviklingen av migrasjonskriminalitet gjenspeiles i saker i utlendingsloven (tidligere § 47, nå § 108) og straffesaker i perioden 2006 til april 2011. For 2011 innbefatter datagrunnlaget innbefatter kun de første 4 månedene i 2011 – siste kurve i diagrammet må ikke misforstås som en nedgang i kriminaliteten. Årskiftet til 2011 er markert med en vertikal svart strek.

Funnene viser en sterk økning av utlendingssaker de tre siste årene. Trenden for 2011 tyder på en tredobling fra år 2008 i antall anmeldelser kategori ”ulovlig bruk av arbeidskraft” og en todobling i ”ulovlig arbeid”. Kurvene viser at politiet anmelder flere utlendinger for ulovlig arbeid enn arbeidsgivere for ulovlig bruk av arbeidskraft.

Figur 1. Anmeldelser etter Utlendingsloven § 108 (tidligere utl. § 47) i perioden 2006-2011. Kilde PAL Strasak

4.2 Registrerte saker over bruk av falske dokumenter, straffeloven § 182

Når det gjelder bruk av forfalskede identitetsdokumenter så er det nær sagt umulig å skaffe en oversikt fordi antallet saker er stort og at registreringsfunksjonene i politiets registre er mangelfulle. Oslo politidistrikt har registrert og analysert utviklingen innen bruk av *falske utenlandske identitetsdokumenter* de 3 siste årene. Økningen i bruk av falske utenlandske EØS-identitetsdokument er sterkt økende.

Fig. 2. Antall forfalskede identitetsdokumenter registrert benyttet i Oslo politidistrikt pr. år

År	Saker
2000	0
2009	297
2010	309

Fig. 3. Nasjonalitet og antall forfalskede identitetsdokumenter registrert benyttet i Oslo politidistrikt i 2010

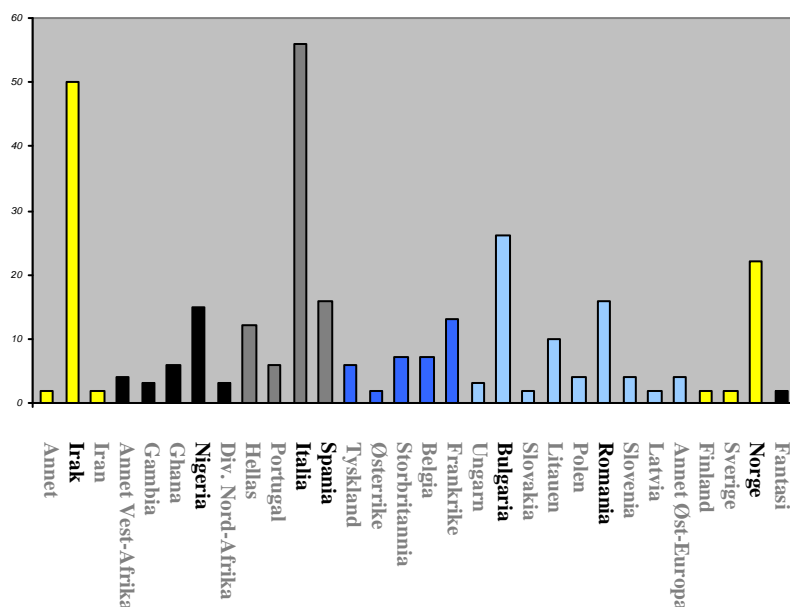
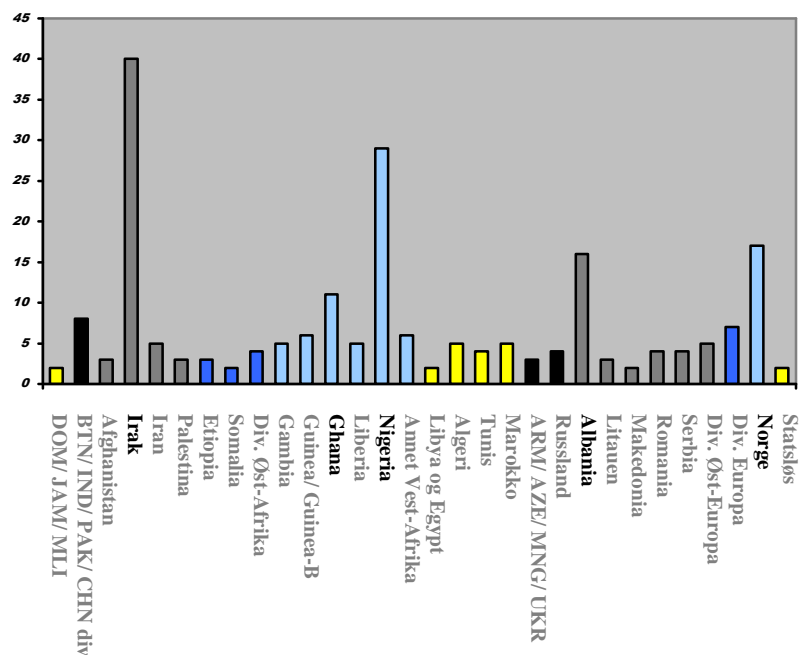

Fig. 4. Nasjonalitet på bruker av forfalskede identitetsdokumenter registrert benyttet i Oslo politidistrikt i 2010

5.1. Kartleggingen

I kartleggingen av tvangsarbeid ble følgende næringer pekt ut som aktuelle målgrupper:

1. Bygg og anlegg.
2. Renhold og renovasjon.
3. Transport.
4. Restaurant og hotellnæring.
5. Matindustri

Gruppe 4 og 5 er ikke undersøkt nærmere i perioden.

5.2 Bygg og anlegg

Oslo politidistrikt har sammen med banker og skatteetaten, verifisert over 560 falske identiteter registrert i folkeregisteret de 3 siste årene. Rundt 10 % av de anmeldte identitetene er identifisert med ekte navn. Flere av disse hadde tidligere søkt asyl i Norge og enten returnert etter avslag, eller blitt utvist og uttransportert.

Opplysningene i sakene viste et behov for å undersøke nærmere og dette resulterte i operasjon "Ioannis" den 30. november 2010. Målet var å kunne identifisere de som levde under falsk identitet og om mulig avdekke tvangsarbeid.

Aksjonen resulterte i 20 personer som ble utvist og uttransportert i løpet av 3 dager. Flere av disse var i ferd med å få innvilget arbeidstillatelser som *spesialister* i Norge etter nye regler som trådte i kraft 01.01.10.

Firmaene disse jobbet for viste en utstrakt grad av bruk av ulovlig arbeidskraft. Strategisk forebyggende tiltak overfor denne målgruppen er ikke avklart – men Skatt ØST og Oslo pd jobber hver for seg med enkeltvise skatte- og straffesaker.

Analysen av sakene innenfor Bygg og anleggsnæringen opp mot bruk av falske dokumenter er følgende:

1. Gjerningspersonene har ekte statsborgerskap fra en nasjon på Balkan.
2. Gjerningspersonene har enten falske belgiske, greske, italienske eller bulgarske* nasjonalitetspass.
3. Det falske passet er forevist skatteetaten eller en bank i den hensikt å oppnå rekvirering for registrering av D-nummer (Folkeregisteret) for deretter å kunne motta skattekort og bankkort.
4. Det er ikke foretatt verifisering av nasjonalitetspasset før rekvirering av D-nummer i folkeregisteret.
5. Gjerningspersonen jobber i et foretak innen bygg og anleggsbransjen.
6. Foretakene eies av personer med etnisk bakgrunn fra Balkan.
7. Foretakene har tilhold på Østlandet.
8. Firmaene utfører omfattende hvitvaskingsprosesser av straffbart utbytte ved å sluse fiktive fakturaer gjennom en rekke foretak.
9. Bankene blir korrumpert ved hvitvasking og til kontantuttak av de straffbare utbyttene.

5.3. Renhold

Oslo politidistrikt har god kunnskap om flere større aktører innen renhold som i utstrakt grad benytter seg av ulovlig arbeidskraft. Organiseringen og hittil manglende almenngjøringslov på lønns- og tarifforhold gjør at det er vanskelig å fastslå utnyttning i forhold til det uklare uttrykket ”sosial dumping”.

I forbindelse med kartleggingen er det gjort en tredjemannsundersøkelse hos kjøpere av renholdstjenester. Nærmere 50 foretak har forklart seg om kjøp av renholdstjenester.

Resultatet er nedslående. Det er ingen av foretakene som kontrollerer lønns- og arbeidsvilkårene for renholdere. Forholdet til renholdstjenester er at kontrakten etterleves – hvilket vil si at gulvene skal være rene. Renholdstjenestene utføres utenom vanlig arbeidstid, og det var ingen foretak som visste fullt navn og oppholds- og arbeidsstatus på sin renholder.

Det er ikke opprettet noen straffesaker innen renhold, men det er åpenbart at denne bransjen har gunstige forhold for bruk av ulovlig arbeidskraft. Denne bransjen inneholder også store foretak som har dannet rekrutterende datterselskaper i utlandet. Bruken av spesialistfunksjoner for å oppnå visum med utgangspunkt i andre typer arbeid er særlig fremtredende innen renholdsbransjen. Oslo politidistrikt har mottatt informasjon om at utenlandske kvinnelige sykepleiere har oppnådd visum på arbeidstilbud som sykepleier i dag arbeider som hjelpepleiere eller pleieassistenter med renhold som arbeidsoppgaver.

Bilpleie

Bilpleierenhold har i løpet av mars/april 2010 vært underlagt en rekke kontroller av skatteetaten og politiet. Resultatene er urovekkende. Nær samtlige foretak er anmeldt for bruk av ulovlig arbeidskraft og brudd på en rekke lover innen skatt og arbeidsmiljø. Gruppen som er hyppigst representert innen bruk av ulovlig arbeidskraft i bilpleie er irakere.

Kontrolletatene har store utfordringer overfor irakiske ID dokumenter, nasjonale pass, nasjonale ID kort og statsborgerbevis. Bare i 2009 ble nærmere 40 irakere anmeldt for bruk av forfalskede dokumenter. I 2010 ble 44 irakere anmeldt. Irakere er den største registrerte gruppen i Oslo politidistrikt som benytter forfalskede identitetsdokumenter.

I tillegg til de praktiske utfordringene knyttet til dette, så er Utlendingsdirektoratets håndtering av midlertidige arbeidstillatelser en kilde til forvirring for kontrolletatene. Koordineringen av arbeidstillatelsene i utlendingsregisteret (DUF) opp mot skatteetatens utstedelse av skattekort trådte i kraft først i 2011.

5.4. Renovasjon og transport

Arbeidstilsynet, skatteetaten og politiet har gjennomført flere samordnede kontroller overfor foretak innen transport og renovasjon.

Organisert kriminalitet er hvor begge parter er kriminelle og inngår forbund over landegrensene. Innen renovasjon er det kriminelle personer som har vunnet anbud og inngått delvis eierskap med intetanende statlige/kommunale eiere. Dette fungerer i praksis som ”trojanere” – altså mafiaoppbygging som korrupperer viktige offentlige instanser.

Flere firma innen transport og renovasjon benytter en høy andel av utenlandsk arbeidskraft og det er avdekket brudd på anbudsregler, arbeidsmiljølov, skatteloven, utlendings- og straffeloven.

Noen av personene har vært pågrepet med følgende modus vi omtaler som *forfalskede bulgarske ”identitetspakker”*:

Disse pakkene består av forfalskede bulgarske pass, id-kort og førerkort. Etter utvidelsen av EU og Schengen i 2007 eksploderte utviklingen i forfalskninger av bulgarske og rumenske identitetsdokumenter. Distribusjonsleddet er trolig i Oslo. Brukerne av disse pakkene har ofte vært asylsøkere med avslag, med opprinnelsesland Tyrkia, Irak, Iran, Makedonia eller Usbekistan.

5.5 Generelle trekk

I løpet av de siste tre årene har Oslo pd. avdekket over 700 tilfeller av utenlandske borgere som har oppnådd arbeids- /oppholdstillatelse ved bruk av falske EØS-nasjonalitetspass.

Trusselen i denne modusen er stor fordi risikoen for å bli oppdaget i førstelinjekontroll hos utlendingsdirektoratet, nav, banker, skatteetaten eller politiet er liten. Etatene utfører kun visuell kontroll (uten hjelpemiddel) av identitetsdokument hos borgere fra EØS-stater.

Avdekkingen av saker har likevel skjedd som en naturlig synergieffekt av samlokaliseringen mellom flere etater i Oslo. Informasjonsutvekslingen er også forbedret og dette har gitt et enormt tilfang av saker, særlig når det fremlegges risikoanalyser, slik som ved albanersakene innen bygg og anlegg.

Oslo politidistrikt ser nytten av at alle offentlige etater har tilgjengelighet til politiets kompetanse innen enkel taktisk og teknisk identitetskontroll. Målet må være at alle offentlige etater i økende grad kan bidra på å avdekke kriminalitet knyttet til migrasjon.

Det kan føles ubehagelig å rette direkte spørsmål rundt identiteten til en utlending, men utlendinger selv opplever dette som naturlig. ”Kjenn din kunde” - prinsippet gjelder især for offentlige etater i situasjoner hvor utlendingen *søker om en tillatelse* i form av arbeids/oppholdstillatelse, skattekort eller opprettelse av bankkort.

Ved gjennomlesing av rapporter i forbindelse med de ulike typene migrasjonskriminalitet viser det seg at indikatorer for tvangsarbeid avdekkes, men at politiet ikke vektlegger videre undersøkelser.

6.1 Tiltak som bør iverksettes:

Kriminalitetsbekjempelse av tvangsarbeid kan ikke lykkes ut fra en ensidig tolkning av straffelovens § 224. Tvangsarbeid har sine årsaksforhold innen migrasjonskriminalitet og dette krever enhetlig og forpliktende samarbeid mellom Finanstilsynet, Skattedirektoratet, Politidirektoratet (herunder KOM-gruppa), Politidistriktene, Arbeids og inkluderingsdepartementet, Nav, Arbeidstilsynet og Utlendingsdirektoratet. De nevnte etatene har et overordnet ansvar mot falske identiteter, menneskehandel og hvitvasking av straffbart utbytte. Bankenes sikkerhetsavdelinger foreslås også inntatt i samarbeidet.

Følgende tiltak foreslås:

1. *Operativ innsats.*
Egen tverretatlig innsatsgruppe innen kontroll av risikogrupper – overfor næringer som benytter høy grad av utenlandsk arbeidskraft med lav fag- kompetanse.
2. *Grunnleggende kompetanse innen identitetskontroll.*
Utvikle felles forståelse for *migrasjonskriminalitet* og indikatorer for dette, herunder grunnleggende kompetanse for identitetskontroll i 1.linje – enkel teknisk og taktisk identitetskontroll for etatene som nevnt over.
3. *God nok etterforskning overfor indikatortypene for tvangsarbeid.*
Prioritere tverrfaglig etterforskning og strategisk forebyggende tiltak innenfor innsatsgruppa. Det er for eksempel fortsatt et høyt antall utlendinger som ikke er anmeldt for bruk av falske EU-identiteter. Hver etat/institusjon bør utarbeide *risiko- og sårbarhetsanalyser* knyttet til bruk av falske identiteter og ulovlig bruk av arbeidskraft. Målbare og konkrete forebyggende tiltak utarbeides overfor både arbeidstakere og arbeidsgivere innen målgruppene.
4. *Bedre rettsvern ved utlendingssaker som kan indikere for tvangsarbeid.*
Utrede egen type refleksjonsperiode for tvangsarbeid. Utlendinger som ikke aksepterer arbeid under ulovlige forhold bør oppnå vern mot arbeidsgivere. Relasjonene til hjemlandet og etnisk likhet gjør det ofte vanskelig med brudd / anmeldelse overfor arbeidsgiver av frykt for represalier. Ulempen ved å anmelde tvangsarbeid er også faren for selvinkriminering. Ved å gi seg til kjenne med riktig identitet så oppnås ikke straffrihet i forhold til utlendingsloven – dette gjør det usikkert for utlendinger som forledes eller utnyttes til tvangsarbeid å ta kontakt med ulike myndigheter.

6.2 Anonyme utklipp fra noen av politiets loggføringer:

Melding 1

A frisør i by X og B i by Y samt C frisør i by X eies av D nordmann med etnisk bakgrunn. B i by Y har org nr xx. De to i by X er ikke registrert noe sted. D er tidligere anmeldt en rekke ganger for bruk av ulovlig utenlandsk arbeidskraft. Ingen av de som jobbet i by X hadde arbeidstillatelse. Disse arbeidet for A i by X: Den 0902xx jobbet utlendingen på A frisør. En person til jobbet men han stakk av da vi ankom stedet. Den 1002xx E jobbet i frisørsalongen C. Han hadde italienske id papirer, men var irakisk statsborger. Han snakket godt norsk og løy på det meste. Biometra ga følgende id: MKMKM Ifølge DUF skal han i bortvises til Italia. Han ble løslatt neste dag før vi kom på jobb. MKMKM hadde en kvittering på et valutasalg 11.02.åå pålydende 24 270 kroner. I tillegg jobbet KLKLK, hun hadde pass fra Estland. Hun skal bo i Storgaten XX. Hun var ifølge innehaver på prøve noen dager.

Melding 2:

Telefon fra melder om at det arbeider flere ulovlige innvandrere i en grønnsaksbutikk i Oslo. Det er en etnisk familie som eier butikken og en mann som heter AB skal arbeide der. AB henter stadig unge gutter inn via Sverige, og disse jobber ulovlig i Norge.

Melding 3

Kontroll hos A bilpleie i Osloregionen. Det var en 2 utlendinger som jobbet ulovlig der, borgere av Irak. De forsøkte å stikke fra stedet i en uregistrert rød bil. Bilen ble stanset. Eier av foretaket ble forelagt at han ble anmeldt for ulovlig bruk av arbeid. Eier sa at den reelle eieren av foretaket, var for tiden borte på reise, men skulle komme tilbake om to uker.

Vi snakket med foretak B og de fortalte at A også vasker kontoret for dem. B fakturerer da med A bilpleie sitt organisasjons nummer. Han kunne også opplyse om at A vasker også for boligbyggelag m.fl. Dette org.nr står registrert som nevnt på utlendingen, som er ulovlig i Norge. Skatt Øst har opplyst at dette foretaket ikke har betalt noe mva i verken 2008, 2009 eller 2010. Skatteetaten er tipset om forholdet. Det er ingen ansatte i foretaket. A er heller ikke registrert i noen arbeidsforhold.

Melding 4

Fornærmede utlending har anmeldt til politiet at en annen person har misbrukt hans identitet ved bruk av hans skattekort til arbeid hos bl.a renhold, samt opprettelse av bankkonto, og opprettelse av mobiltelefonnr Etterforskningen tyder vel på at fornærmede har vært med på dette selv.

Melding 5

Melder møtte på politivakta i by X og fortalte at innehaver benytter fire menn fra Thailand som arbeidskraft. De er kokker. De fire skal ifølge melder ikke har gyldig oppholds og arbeidstillatelse. De skal ha vært her i landet i to år. Melder mener at de jobber fra mandag til søndag og tjener 5000,- kontant i måneden. Melder mente at dette er moderne slaveri. Eier har en leilighet samt et hus hvor kokkene bor. Leiligheten har vindu som vender ut mot vei der det alltid henger et forheng som skjuler innsikten. Noen av kokkene skal også jobbe ved en restaurant. Melder mente kokkene var lei og egentlig ønsket å reise hjem, men de hadde kommet i en knipe med eier. De hadde ifølge melder i realiteten ikke annet valg enn å fortsette fordi arbeidsforholdet er ulovlig og samt at de ikke har midler til å reise. Melder forklarte at de fire hadde kommet via Tyrkia til Norge. Melder mente det kunne være snakk om menneskesmugling.

Melding 6

Den 00.00.11 med rute fra Praha til OSL Gardermoen, ankom:

Utlending uten oppholds og arbeidstillatelse. Det ble skrevet melding på han tidligere 000011 jnr 00000
Han mistenkes for ulovlig arbeid på restaurant. Norsk-vietnameser kom for å møte ham på OSL.

Norsk-vietnameseren hevdet han jobbet på restaurant, men han ikke registrert som arbeidstager.

Det ble opprettet bortvisnings sak på utlendingen, da man trodde utlendingen hadde NOK 23 000 i uttransporteringsgjeld. Den er foreldet. Utlendingen hadde likevel for lite penger, så bortvisningsaken ble opprettholdt.

Norsk-vietnameseren møtte men ville ikke garantere om han måtte vise bevis på inntekt. Dette er sikkert fordi han ikke tjener noen "hvite" penger.

Melding 7

1303xx på OSL Gardermoen til Beijing via Moskva med flight xxx reiste W, f. 84 kinesisk borger. Han ble stoppet i utgående passkontroll. Han hadde ikke noe visum i passet og opplyste at han hadde jobbet ulovlig i Norge i to år og hadde ankommet riket med sin fetters pass. Han forklarte at han hadde vært her ulovlig og jobbet på en restaurant eid av onkelen hans. Onkelen viste seg å være C. W opplyste at han selv hadde hatt et studentvisum til Danmark og hadde først reist dit. Han opplyste litt senere i samtalen at han hadde en fetter G, som pr. i dag jobbet i onkelens restaurant, uvisst om dette kan være samme mann han benyttet passet til. Videre informerte han om at onkelen hadde drevet en restaurant i by X, men at den nå var nedlagt og onkelen hadde åpnet en ny i by Y. W var tydelig redd for onkelen og uttrykte frykt for at han nå skulle ha satt familien i vansker. Det er uvisst om W har jobbet der frivillig eller under tvang fra onkelen. Kopier av pass/reisedokument tatt. W ble forhåndsvarslet om mulig utvisning og deretter dimittert for å ta flyet som planlagt. I følge infobank er onkelen kjøkkensjef på Z restaurant. Onkelen og konen hans står som ansatte. Mistenker at flere jobber ulovlig der siden W opplyste at fetteren også jobbet ved restauranten. Onkelen er omtalt i sak om menneskesmugling.

Tilleggsinfo:

Undersøkelser viser at flybookingen til W var betalt av onkel C. Telefonnummeret er registrert på fetter G med samme adr og samme navn som kontrollerte, men dette er tydeligvis en annen med samme navn. Onkel C er også siktet for ulovlig bruk av arbeidskraft

---

Melding 8

Politiet bistod Mattilsynet på inspeksjon 000011 kl. 1800.

Tilstede var innehaver H og utlending N. Sistnevnte oppga falsk personalia som M. Anmeldelse ulovlig arbeid og falsk personalia. Han fremviste T spesialpass med nummeret XX preget på alle sidene (passnummer) og innstemplet nummer 59/2082/2009. Passet utstedt 12.5.09 og er gyldig til 11.5.13. Han er stemplet inn i Schengen via Stuttgart 15.1.11. I tillegg har han stempel inn via Madrid 27.03.10 og ut via Barcelona 03.04.10.

Mattilsynet hadde tilsvarende inspeksjon samtidig mot annen, men da uten politibistand. De meldte tilbake om mange utlendinger i lokalene som ble urolig da de tok kontakt. ID ikke innhentet av disse.

Melding 9

Møtte melder S på vakta og ville tipse/anmelde eier av T bilpleie. Melder har endelig avslag i UNE i januar 2009 og har således ulovlig opphold i riket. Hadde med seg irakisk pass. Melder sier at flere som jobber på stedet i dag ikke har papirer i orden. Han har jobbet der og fått dårlig betalt og ikke fått feriepenger. Med bakgrunn i passet melder hadde på seg blir han forsøkt verifisert hurtig og effektivt.

Melding 10

Innehaver av to butikker. Det skal befinne seg mye tyvegods på to kontorlager på den ene butikken, deriblant 60 pappesker med 10 pakninger Petterøes som er pakket 20 tipakninger sammen i plast. Det skal være 50 pakker a 20 tipakninger i hver eske. Sigarettene ble stjålet fra en Petterøes lastebil for ca. 1-2 mnd siden. Det selges jevnt og trutt ut fra hans butikker men Petterøes sliter han med å få solgt. Pakkene er merket med strekkode og et nr xxx. Varene var på lageret for 3 dager siden. Det er snakk om et kontor man ser fra baksiden av butikken, inn dør baksiden og opp til høyre. Dette kontoret er det kun han som disponerer.

Han skal være i besittelse av mye penger, og sender store beløp ut av landet via Nepal, som han hvitvasker og bygger opp store eiendommer for i India. Han kjøper mye tyvegods, og det er også snakk om at det også er narkotika inne i bildet. Dette med narkotika er ikke sikre opplysninger, men det er snakket om at hans søskenbarn driver med dette for penger han får av han.

Han har flere ulovlige arbeidere som bor i leiligheter i kjelleren i hans hus. Disse blir kjørt ut om morgenen og hentet om kvelden. Det er disse som blir kjørt til Oslo hvor de sender penger via Western Union.

Melding 11

Fredag 11.02.xx ca klokken 0900 innpasserte russiske borgere.

Opplyste at de skulle til Oslo for å besøke en mann som de hadde blitt kjent med i en annen by tidligere. Vedkommende heter I- de oppgav at Iversen var født xx. Finnes ikke i F-reg. De oppgav telefonnr xx- ved oppringing var telefonen avslått. Nr registrert på firmaet er et vikarbyrå spesialisert på utenlandsk arbeidskraft. Adresse i norsk by og et underkontor i annen.

Iflg Br.reg har firmaet et styremedlem som heter I. Damene kunne ikke redegjør for hvor de skulle bo i Oslo. Bortsett fra at det var 3-4 mil utenfor byen. De skulle bli hentet på flyplassen. De foreviste flybilletter avreise i dag, med retur på søndag. De hadde blitt kjent med I byen i midten av januar på et kontor. De ble da invitert til Oslo.

Etter en samtale, da de ble kjent med at ingen svarte på de oppgitte telefonnummer og at dette tilhørte nevnte vikarbyrå, ble de skeptisk til den egentlige hensikten med tanke på invitasjonen til Oslo. De valgte selv å ikke reise og returnere til Russland.

M ringte til politiet. Han forklarte at han hadde invitert to russiske jenter til Oslo en helg. Viste seg at det var de samme jentene. Han hadde fått telefon fra dem at de bare hadde turistvisum, og ikke kunne reise. Han ønsket at dette ble forlenget. Det er tydelig at jentene har servert en hvit løgn vedr hvorfor de ikke kommer.

M er registret med flere straffbare forhold. Deriblant flere siktelsener som omhandler kjøp av seksuelle tjenester. M er bosatt i norsk by. I og hans telefonnummer er tidligere omtalt i vedrørende menneskehandel/prostitusjon.

H bor i norsk by og er en av bakmennene bak bedriftens filial her. H er kjent for omsetning av narkotika i.

Forholdet følges opp av politiet, da det er flere uavklarte spørsmål, spesielt rundt vikarbyrået.

NY INFO: Fredag 18.02.xx innpasserte den ene jenta på nytt. Opplyste at hun skulle til Oslo i tre dager og besøke I. Ingen grunnlag for å nekte henne innreise.

Melding 12

En vietnamesisk kvinne, sitter for tiden i varetekt i xx fengsel for brudd på utlendingsloven (ulovlig innreise, opphold og arbeid). Hun vil bli utvist/bortvist og uttransportert til Vietnam så fort vi klarer å fremskaffe reisedokumenter til henne. Den 29.12.xx pratet jeg med henne i fengselet. Hun forklarte da at hun hadde vært i Norge i ca 1 mnd før hun ble pågrepet på en restaurant i en norsk by av politiet den 18.11.xx, og at hun hadde bodd i en leilighet i annen norsk by. Videre sa hun at hun også har en onkel som bor i byen. Hun ville verken gi oss adressen hvor hun har bodd, eller navnet på onkelen eller andre personer som har bistått med å få henne ulovlig inn i Norge.

Imidlertid sa hun at da hun hadde blitt smuglet inn i Norge, så hadde hun blitt smuglet inn sammen med en gruppe av flere andre vietnamesere, deriblant en mann som skal hete T. Denne T hadde visstnok forsøkt å forgripe seg på flere av jentene på turen, og er ingen god mann. Han skal jobbe ulovlig på en restaurant i annen by. Hun ga uttrykk for å være veldig redd for denne T, og ba om at hennes navn ikke blir nevnt hvis han blir pågrepet.

Undersøkelse viser at restauranten har daglig leder/adm. dir. som heter B. Det ser ut til at B eier halvparten, og at den andre halvparten eies av C. B er vietnamesisk tolk, og har tolket i både straffesaker og utlendings saker tidligere. Det vil bli opprettet anmeldelse mot begge to for bruk av ulovlig arbeidskraft.
